

98.
Mirabilis conversio Regis de Fez, postea Balthassar
de Loiola Societatis Jesu.

Nota est in Italia et Hispania mirabilis huius Principis conversio ad nostram s.
Fidem, et eius in Societatem nostram ingressus. Hujus Martii an 1667. omnium Hispani-
ca nobilitas supremis honoribus funebris exequias est prosecuta. Et R. P. Petrus
Esques concionator Regis eius virtutem et conversionem magno cum auditorum
plausu et admiratione & pulgito exposuit. Cuius vera effigies in Coll. Imperiali cū
hac inscriptione appensa est.

P. Balthassar de Loiola olim Muley, Mahumet, Athasi, Gerife, Rea, Pater, et filius
Regum Fez. miraculose factus ex Mauro Christianus, ea fortiss. Duce qui annorum
vi in suam potestatem redegit, iam amissa regna Sijilat et Marroci, paucos
miles Societatis Jesu, ea observantiss. Moroccanis relictis, eximius Evangelij
prece, missus à Summo Pontifice ad illud distem. mundum in vastissimum Magori
regnum. Diem extremum clausit in Coll. Imperiali Marticensi statis sui anno
37. à baptismo suscepto 14. à Presbyterato in Soc. Jes. 6. die 15. Sept. an. 1667.

Scierunt qui reuocarunt in dubium eius genus, cum presertim ipse abtineret
ab omni verbo, qd talem gloriam posset reddere, qd ipsum à malignis male
cagebat. quare ei P. Spiritualis iniunxit ut scriberet genus suum et con-
uersionem ad Christianismum, idq. ad Hippolytum fidelissime, et ego epistola ab eo
super hac re scripta exemplar ad verbum transcriptum apud me habeo, qd statim
subijciam. et P. N. gentis ut fidem apud externos posset facere minime du-
bam, curauit à Patribus nostris, qui erant in Africa transmitti: abisset ne à
Regno Fez filius Regis, fuissetq. ductus à Melicentibus nauibus captus: quomodo
uocaret, quo tempore abijset, à quibus responsum tulit omnino idem cū eo qd
Pater Balthassar descriperat, ex mandato P. Spiritualis. istud autem ita habet.

Ego Balthazar de Loiola Mendez indignus. 24 Dom. S. Jesu X.
ae S. eius genitricis servus hęc ad ipsam maiore gloriam.

Cum mihi à P. meo spirituali inzonas ut ratione reddam de ijs oibz, quę ad
me attinent circa res tam temporales quam spirituales, eius imperio obsequentibus
quodam mecum, hęc oia subijcio. (et plurima subit infimę animi demissionis et
altiss. in Dominum laudis, qđ tam misericordibz secum agere dignatus fuerit, quę
operi intermittens, ego brevitatis causa admitto).

In urbe Jera ortum duci, fuitq; mihi nomen datum Mahomet, Attasi, parentq; meę
dicit Agid, Akaid, Intah, Mahomet, et in presentia tot regno Jera ut nec Dominab.
partus iste precum fructus videtur posse dici; nā parent mea vocit Deo Cę. ser-
vę, Creatori se cum Divinę Maiestati consecraturam, si marem conciperet. et
ita contigit. Cum ad quinquennium perveni, dati fuerunt mihi preceptores ut me
in litteris et religione erudirent. sed accidit sagius res mira, qđ cum ijs savięis
doctrinis imbuerer, sagius eę intrinsecus excoraver, et blasphemij insectarer. Quod
coactę cum agerem, quodammodo displicebant, inde mihi non paululum: quin se-
mel S. Jesu et Marie, nomine protuli prorsus ignarus quid illa significarent; et
cū parent mea adisset, increpavit acerbe, et extorquere conata unde unum ea
audivissem, timore factum me, nescire quid sibi velent, nec unę intellexisse. mo-
nuit ne amplius proferrem, cum essent Christianorum Mahomet infendorum
verba, in suo cubiculo me nocte quiescere volebat, et noctu radios signę caput
meum ut lucantes vidit, nec timens tegumento ullo volebam effugere illum,
splendores, et sagius vidi mulieres pulcherrimas albis indutas vestibz. Cum atq;
14. annum petij connubio iungi, et intro annum qui prescribit, dum et tractareh
res, et pararent. festa, duci principem dominam. sed inter hęc gaudia non cumu-
late gaudebat cor meum, et bene iam novi, quid mihi deesset, cum à Domino
meo Jesu abessem, qui solum cumulata potest gaudia prestare. Incessit cupid

postquam binas ex uxore filias susceperam inuenendi Mecham, ut ea oia spiritualia
bona consequerer, quae illuc cantibus à caeteris illis largè impertiri ducibus, eorum
auderem, et me praesertim incitabat, quod regius intellexeram qui Mecham ^{non} uisisset
mortem oppetiturum uel Iudaeum uel Christianum. ne igitur huic periculo subirem,
illuc iter destinari, sed incredibile est quanta re parentes, uxor, magnates id impetire
conati sint. eo genitor deuenit, ut mihi oia negaret ad iter necessaria; sed ego contra
adeo flagrabam desiderio eundi, ut gens ignis esset mea in corde. tanto hic magis
inflammari et corroborari uidebat, quanto erit ei aditus magis occlusus, adeo ut
decernerem absq. ulla re iter capessere. sed rogatus ut per annum saltem differerem,
equitate postulationis flexus ueni in hanc sententiam, et interim natus est mihi
filius. demum summa re omnibus obstaculis superatis, quomodo ut prius oibus
inuitis, et sola genitrice meae miserata itinere uaticum suppeditante, suscepi iter.
deueni Tunetum, ubi magnifice fui exceptus, ibiq. fui per plures dies ob maris eta-
gitatione uehementi. ^{omn} his diebus uidi nocte dormientem hominem albis indutum,
qui me circumducebat varijs Tuneti uijs. Cui dixi quò me uis ducere? et ille re-
ponit mihi in Christianorum regiones; nam Deus uult te ibi mori. Dixi hanc rem
uarijs, qui mihi respondebant hanc diaboli fuisse ingressionem, ut me decerneret, et
ego reuera intra me contemnebam. quomodo namq. futurum, si modo ab eo? et quò
abire, sed non quò credebam. nam incidimus in naues Melitenses, quae summa
pace impetu facto fecerunt captiuos. erat nobis tum ob nauium numerum
tum ob militum experientiam quomodo resisteremus, sed Dominus uoluit ut non
essemus timidi, et (nescio modum certe) captiui duceremur. sed gloriosa capti-
uitate nulli comparabili libertate. ductus fui Melitam, et nihil ego de me dixi,
aliquis tamen dixit meorum quò ego essem. propterea nonauerunt me esse
ut mos est quadraginta diebus extra Melitam, sed statim fui oblatas ad magni
Magistrum, et statim confusus equitum adfuit me interrogantia de patria et genere.

Dec dies mei tunc erant maxime tristes; semper enim eram in luctu, in suspiriis, in afflictionibus. occurrebant patria, parentes, filij, uxor, cognati, carique. Difficilebat mihi agere cum hostibus Mahumetis, et spem concepisse rem meam promovendi in his vicis, restaurandi labantem Melitæ apud Surchas religionem Mahumetis. eram enim ego maxime peritus illarum sacrilegarum nequiarum. scripsi igitur Alcoranos, impugnavi Christi veri Domini Patris mei et veri Regis S^{an}cti Doctrinam. nunc bene novi Dominum, et scio te mihi condonasse hec scelera, cum fui illustratus sacro Chrismate. quing. annos Melitæ fui semper in his vicis, libertatem exercebam et non erat meo des. regio mea vicinum aberat. qui rediret non erat nisi Rex Surchanus, cui de me cura in itinere iam fuerat demandata. sacra legitimum religio volebat indicare redemptionis pretium. demum facta fuit conventio pro me ac meis quadraginta milium scutorum Melitentium, quæ Surchanus Rex percipit. Interim Melitæ videndam se mihi prebuit S^{an}cti Mater mea, Mater Domini N^{ost}ri Jes. Christi, quæ dormientibus mihi dixit ter: te in filium meum accipiam. exprophetis creditur id futurum post mortem, nam Turci B. Verginem ut Melitæ Matrem non tamen de. credunt. Scripsi ad regem Surchi ut expectaret me redeuntem, et iter inde proseguenturum ad Mechem. respondit ut proficiscerer. sedius rebus ad iter adornatis reperiri difficultates. demum ad extremum discessurus cum noctem intonnem transisset, ante me contuli in cubiculum, ut paululum quiescerem totus in his cogitationibus. quid tibi voluit tot impedimenta, tot adversitates in hisce annis? aliquid à me quærit Dominus. in his curis dormitens, ecce videre mihi videor duo maria alterum nigerrimum, alterum igneum, et quod cum irassem in nigro, iam adirentem ad igneum. quapropter acerrime inlamar: adivna me Domine. cum in altissimi monte vidi virum, manum porrigentem, illinc catubentem et in tuto ponentem; petij ab eo equis nam esset? ille mihi ego sum Sanctum Baptisma: Ego si tibi desim, nullus hominum saluum te reddere potest: te ideo Deus tot obstaculis in Christianum

finibus destinavit, ut Christianorum alio adscriberis. togore eccitatus visus mihi regente
tum alter homo. negligere patriam ac parentes. fingere cupiditatem abeundi; detestari
mentem visendi Mechanos, abominari Mahumetens, et solum curam esse de damno
sanctis Christianorum nomine Religionis. Accidit in periplo sancti Antonij Baluini
anno 1556. equis festis et admirationes eorum ac Magni Magistri valeat referre?
sed difficiliter tamen gaudia cordis mei exprimere, quam dulce sit Domine tibi ferire,
et quam suavis conversatio tua, et vere mandata tua dulciora super mel et favum.
nihil sonabat in auribus meis tuas acerbus, crudeliter, magisq; abominatum, quam iter,
quam Turce, quam Mahumetes; et equites illi de industria fingebant advenisse qui me
redimeret, gaudentes cum carnerent me adeo ab illo mutatum. sed mihi celum extoritur
estq; inde cum meis antiquis socijs, famulis obstantibus fidem demandatam h
de me. sed largitus erat Dominus constantiam ad longe graviora. dicebant quomodo
vives? ne spera è Patria, ne è Rege Lunetano. sed ego precaris vicam et mendicis.
Interim à meis devotissimis, et rebus omnibus destitutus adij Decretum meum ei collaturus
Dominum Balium de Mandola, qui audita re abiicit se in terram, deosculans et
grabas agens deo. accepit me ut filium, et dispendavit largissime omnia, ades tuas, fa-
mulatus, et donicum rerum omnium suarum. duxit me ad Magni Magistrum qui dixit
mihi, Domine, esto rerum omnium que sunt Melito. et aliquibus è suis imposuit, ut
quocumque vellem mihi darent et interserent. non petij tamen ab ulla quicquam,
affatum desideria frequentente d. Balio. non peto inde traditus fui Patribus sic. ut in-
tererent me. fuit assignatus Pater qui omnia me docuit. iussit in patrum peculiare
accipere S. P. Ignatium apud Dominum Deum. accipi et vere innumera beneficia susce-
pi. et eius die festo bene instructum sacra me aggra traxerunt in civitate Solemni.
Interim domesticas persecutiones, augmentum non contemnendum fecere. nam patres
eas quas Melito usq; ad mortem sustinebam, nã occidere me volebant, et ex ore meo
revertentem epistolam accipi, qua nuntiabat mihi patris obitum, et impatentiam

qua (me ad regnum vocans ad quem iure spectabat) me prostrabat. sed oibz
restit, asserens me nihil oino quinquam velle proz deum. et cogitantibz egyptibz
de conferenda mihi Cruce nihil decernebam, idem perpetuo reitebant. attingunt
Religio quindecim scuta Melitensia singulis mensibz quas vixero, et ut filium
acceptarunt. Dedit mihi iuxta ritum ensam, quam ad S. Virginis aram appendi
post aliq tempus in domo Profeta Melitensium, ubi habitum indui Clerici, et sic
apud Patres in eorum domo. et hic desinit auctor.

Adi autem S. Spiritualis que sequuntur, quorum oium fidem maximam prestat
preclariss. eius vita oibz ornata virtutibz, et quidem adeo eximie ut velli-
giosa, quibz cum vivit, et adeo parum proficere uti dum ego, sit quod non exiguo.
Ad obedientiam digna promptiss. in refectorij penitentij frequens. in recreationibz
hilaris, sed semper de rebz Divinis et illustrioribz adeo vivit, deo acutis, ut mi-
rum sit. sed qd semper proz oibz admiratus sum, fuit candor quo egit cum S. Spiri-
tuali nihil decerneret quin ei primum aperiret, et ab ipso approbaret. Sed ne latum
quidem unquam ab eius voluntate discederet. que oia qui in lab. viro non admirat
iniuriam inferre mihi videtur oipotenti dicens gratia, que tua pietate proset
ut quotidie in eius S. servitio crescat in mille milia, ut et oes eius fratres. nam in
Societate Jesu est iam adoptatus, quam tanto prosequit amore. ut nemo possit a-
mare magis.

Postquam in Societatem admittus brevi annorum decursa tunc in litteris tunc pro-
cipue in pietatis studio maxima sedulitate versatus, iam sapientia ac sanctitate
publico bene maturus senum D. V. Sodalitum seniorum in domo Profeta Meliti-
tana moderandum suscepit, in quo solet non minus in concionibz quam in confes-
sionibz cura ingentem animarum fructum excipiens, magnum ardentis huius charitatis
in proximos argumentum calidum. Resident in porta navali biremium classi ad-
siduus erat, Mahumetanos hic maxima in copia emancipatos convocabat, quibus

tanto rationum pondere, tanta spiritus vehementia, graua Mahumeticæ dogmata
opponere ac refellebat, ut frequent. horum Maurorum conuersione iratus Auerus,
proditore uicij Mauri ab eo, qui deinde glæ. conuersione doli ingratum
proprie salutis argumentum conuertit, reuerentiam tanto uero oblatam in flore mortem,
ab ipso Divini luminis monitu delectatam intentauerit. pari eventus felicitate, sed non
minori propria uite discrimine genus non paucos huiusmodi. Mauros conuertit. nã cum
gloriosos illorum ab errorum tenebris in lucem Catholicæ ueritatis adduxisset, accidit quædam
die ut dum in quadam turreni genuensi magna circumstante Maurorum caterua conciona-
retur, Alcoranum confutaturus extraheret: primo Alcorani aspectu omnes dimittit in obse-
quium fontibus in faciem prouolunt. Quærit tibi intrinseca Patris scelus, librum in terram
proiecit, pedibus conculeat, conterit, diffringit, et usibus diuino spiritu afflatis in insamem tam
perfidæ legislatoris uoluntatem. Accendit barbaros Maurorum animos Patris in Alco-
ranum contemptus, quem ulturi in ipsum efferrato impetu irruunt, et proculdubio crudeli
morte trucidassent, nisi adstantes turrenis milites districtis ensibus inuadentium Maurorum
furorem retudissent. Italiam igitur tot eximij sua charitatis exemplis illustrauerat, grandi
animo in spem Africae conuersionis erectus, nulla laborum asperitate delentus, nulla peri-
culorum arduitate deiectus, nulla mortis seueræ fronte perterritus, oibus uotis ad maiora diuinæ
gloriæ incrementa anhelans discessum in Africam diuino Christi imperio submittebam
meditabatur.

Instruit iter, ut inuente ætate maxima celeritate se committens ex Italia discedit.

In Hispaniam tendit, quò breui temporis interiectu peruenit, undiq; in itinere uirtutis uis-
gia imprimens Galliam peruenit. Nobilium non minus Hispaniæ quam Europæ uertem Ma-
ritimum petiit, ubi tam æstida longi itineris agitatione, tum exstruente tunc temporis calore
concepto, uiribus exhaustus, inopino morbo correptus, qui illis eo exuerit, ut omni salutis
spe destitutus ad mortem celeriter properaret. Hæc inter nobiliss. Italæ Regis eques, Mau-

no mancipio comitatus patrem inviturus adest. admittit exceptus ab egroto ea
humanitate, quae petat non minus quam nobilitati tanti viri debebat. Post Breuem
cum tanto equite discursum de suis in Africam votis, ad Maurum conuertit, quem
tanto spiritus seruore est colloquutus, ut oēs adstantes quantum ardentem effusis
rebum mirarentur, tantum Africae infelicitatem intergesturae tanti viri morte de-
plorarent. nam paulo post inflammatis caeli desiderijs conflagrans, et relictis nouis
Pauley, cupiens distulsi et esse in Christo, sic cum Regio Baibe letatus, qd in
domum Domini ibit, totus a quo Diuinae uoluntatis imperio conformis ea hae uita
discessit, eo magis in posterorum memoria immortalis uicturus, quo liberalius ui-
tam in uiridi sub aetatis flore immatura morte recitam in auiam salute immoluit

Tam celebris fuit Principis huius admiratio et fama in Matritensi Curia, in qua
obijt, ut celeberrimus Poeta comicus D. Petrus Calderon de la Barca selectissimam
de eius conuersione et rebus gestis comediam adiderit sub hoc titulo Magnus Prin-
ceps de Jez D. Balchassar de Corda quae ingenti cum plausu ab amicis ⁱⁿ proxi-
quis Argoniae urbibus representata est.